

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Куценко Тетяни Рудольфівни на тему: «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового права», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Значний теоретичний та практичний інтерес представляють дослідження, присвячені проблематиці чинного законодавства України стосовно недосконалості правового регулювання прав, обов'язків та трудових обмежень, які застосовуються до суддів в процесі їх трудової діяльності. Такі недоліки правового визначення, в першу чергу, впливають на здатність суддів користуватись своїми конституційними та професійними правами та захищати свої законні інтереси на практиці. Актуальною є потреба в реформуванні механізму правового регулювання трудової сфери діяльності суддів на практиці, оскільки досить часто на сьогодні виникають моменти, коли задекларовані норми в законодавстві не можуть бути реалізованими на практиці. Також, необхідно чітко визначити права, обов'язки та обмеження які мають судді в процесі реалізації своєї трудової функції, а головне переглянути застарілі підходів до їх юридичної відповідальності.

Для того, щоб у практичному плані досягти ідеалів правової держави, ефективність діяльності держави, результати виконання нею своїх економічних, соціальних, організаційно-управлінських та правових функцій визначається, системою створених в усіх гілках державної влади органів, організаційно-структурною побудовою останніх і врешті-решт, якісним складом кадрового персоналу державних органів, до яких можна віднести й суддів. Ефективне виконання державних завдань, які стоять перед органами держави в значній мірі залежить від належного правового регулювання праці спеціальних суб'єктів трудового права - суддів. На підставі цього проблема, яку підіймає авторка – наукове осмислення судді, як суб'єкта трудового права, у світлі докорінних змін, що сталися в економічному та політичному житті України - актуальна і своєчасна. У зв'язку з цим, дослідження, проведене

Куценко Т. є цінними і своєчасним, з огляду на обґрунтовані дослідження особливостей правового регулювання трудової діяльності суддів як спеціального суб'єкта трудового права, а також сформульованих пропозицій щодо удосконалення порядку застосування законодавства в даній сфері.

На сьогодні потребує удосконалення нормативно-правова основа щодо правового статусу державних службовців як суб'єктів трудового права, яка відображає їх становище (положення) не як представників держави та носіїв у зв'язку із цим владних повноважень, а як найманих працівників, що виконують специфічні трудові функції. Робота Куценко Т. успішно заповнює цю прогалину.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним теоретико-правовим дослідженням, у якому на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, вивчення національного й міжнародного законодавства визначено і застосовано комплексний підхід до визначення основних ознак трудових прав суддів як спеціального суб'єкта трудового, до яких відносять: а) просторова та часова обмеженість трудових прав та обов'язків суддів; б) спеціальні підстави виникнення трудових прав та обов'язків суддів; в) спеціально визначений порядок захисту трудових прав та свобод суддів; г) диференційоване правове регулювання трудових прав суддів. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків.

Робота виконана на кафедрі цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ відповідно до: Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України 25 серпня 2015 р. № 501/2015, Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 роки, затвердженої загальними зборами НАПрН України 03 березня 2016 р.; загальноуніверситетської теми наукових

досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні (затверджена 05 грудня 2018 р., реєстраційний номер 0118U100436).

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що у концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих дисертантом наукових положеннях, висновках та рекомендаціях, забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження; опорою на сучасні досягнення юридичної науки та широку джерельну базу дослідження; системним аналізом теоретичного й емпіричного матеріалу; здійсненням апробації основних концептуальних ідей і положень дослідження.

У роботі використано сучасну систему методології, характерну для наукових правових досліджень, зокрема, загальнофілософські підходи, загальнонаукові, спеціальні та власні методи правознавства.

Ґрунтуючись на наукових узагальненнях та висновках учених, наявному емпіричному матеріалі, презентується авторське бачення цілісної теорії особливостей праці суддів як спеціальних суб'єктів трудового права. Здобувач коректно визначив об'єкт, предмет, методи, мету та завдання дисертаційної роботи, в якій комплексно опрацьовано широке коло питань, пов'язаних з правовим регулюванням статусу суддів як суб'єктів трудового права. Поглибленими є теоретична, нормативна та емпірична бази дослідження.

Куценко Т. досліджує особливості правового регулювання трудової діяльності суддів як спеціального суб'єкта трудового права. Здійснюючи власну її теоретико-правову характеристику, пропонуючи свої авторські визначення, спирається на широкий спектр вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, не обмежуючись суто правовими дослідженнями. Так, особливе наукове значення має Концепція удосконалення правового регулювання трудо-правового статусу суддів, мета якої полягає у вдосконаленні правового

регулювання трудової діяльності суддів шляхом забезпечення реалізації суддею своїх трудових прав та інтересів та створення необхідних правових механізмів для захисту таких прав та системне правове розв'язання існуючих в цій сфері проблем, що дозволило встановити багатовекторний та інтегративний характер досліджуваної тематики.

Дисертаційний матеріал поданий у логічній послідовності, що сприяло розкриттю Куценко Т. взаємопов'язаних між собою теоретичних і практичних аспектів удосконалення правового регулювання трудо-правового статусу суддів.

Важливим є те, що дисертація акумулювала різноманітні і багатодисциплінарні наукові досягнення з цієї проблематики, отож авторка запропонувала дефініції низки важливих понять. Заслуговує на увагу авторське визначення дефініції поняття «спеціальний суб'єкт трудового права», «трудові права судді», «робочий час судді», «правові обмеження та заборони, які застосовуються до трудової діяльності судді», «юридичні гарантії трудової діяльності судді».

Актуальністю відзначаються сформульовані у роботі пропозиції та рекомендації щодо внесення змін до положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у сфері дисциплінарної відповідальності судді, а саме: а) доповнити пунктом 12 статтю 49 Закону, в якому зазначити наступне: «Держава має право, у разі вчинення суддею дисциплінарного проступку який завдав майнової шкоди громадянину, притягнути суддю до матеріальної відповідальності у порядку регресу. Розмір відшкодування встановлюється в залежності від ступеня вини обвинуваченого судді».

Новизною характеризується висновок про те, що суддя займає особливе місце серед спеціальних суб'єктів трудового права, оскільки лише до його трудової функції відноситься здійснення правосуддя від імені та в інтересах держави. Судді, як спеціальний суб'єкт трудового права - це особливий учасник індивідуальних та колективних трудових правовідносин, який здійснює свою трудову діяльність від імені та в інтересах держави, має

спеціальний правовий статус із чітко визначеними правами та обов'язками, та трудова діяльність якого регулюється нормами загального та спеціального законодавства в сфері трудового права.

Позитивним у науковому опрацюванні досліджуваної проблематики є пропозиції щодо запровадження в українському законодавстві зарубіжного досвіду правового регулювання статусу судді як спеціального суб'єкта трудового права на прикладі таких країн як Польща, Чехія, Латвія, Молдова.

Важливим з практичної точки зору є висновки з приводу головних проблем які негативно впливають на правове регулювання статусу судді як спеціального суб'єкта трудового права серед яких: а) відсутність належного понятійного нормативного апарату, який тривалий час не може бути вирішеним шляхом реформування нормативно-правової бази; б) чинний Кодекс законів про праці не містить не тільки окремої глави, про захист прав та порушених інтересів працівників, а ще і не закріплює норми, яка б визначала основи захисту прав та інтересів працівників суду та суддів; в) перевищення меж законодавчих обмежень та заборон, які застосовуються до суддів щодо захисту їх трудових прав; г) неналежне функціонування суб'єктів захисту прав та інтересів суддів.

Проведена дисертанткою науково-дослідна робота є результатом власних напрацювань. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друці, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертації, висвітлені автором у 8 наукових працях, з яких: 4 наукових статті опубліковані у вітчизняних виданнях, 1 наукова стаття у зарубіжному, які включені у наукометричні бази даних, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання: у навчальному процесі; у науково-дослідній сфері; у сфері правозастосування; у сфері правотворчості.

Узагальнюючи наведене, можна констатувати, що дисертація Куценко Т. викладена на високому науковому рівні, ключові проблеми чітко сформульовані, наукові положення характеризуються високим ступенем обґрунтованості та достовірності, а висновки та рекомендації мають значення для теоретико-правової науки.

Поряд із вищезгаданими надбаннями у роботі дисертантки як у будь-якому новому теоретичному дослідженні важливого наукового завдання, що відображає певний творчий потенціал, містяться положення, які видаються недостатньо обґрунтованими, принаймні дискусійними:

1. Так, деякі висновки автора носять здебільшого описовий характер, що ускладнює їх практичну реалізацію.

2. Крім того більшу увагу необхідно було приділити аналізу зарубіжного досвіду правового регулювання праці державних службовців в розвинутих країнах світу, бо це питання набуває особливої ваги під час інтеграції України до європейської спільноти.

3. Потребує конкретизації позиція автора стосовно гармонізації законодавства України та міжнародно-правових стандартів в тому числі і в сфері трудової діяльності суддів.

4. Потребує додаткового пояснення термінологія, що використовується в дисертаційному дослідженні.

5. В роботі варто було дослідити рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності статті 375 КК України) від 11 червня 2020 року № 7-р/2020.

Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну високу оцінку дисертації Куценко Т. та носять дискусійний характер, якщо мати на увазі важливість проблематики, яку досліджує здобувач, масштабність завдань, які вона поставила перед собою.

Подана дисертація є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані результати, що

вирішують важливе теоретико-правове завдання юридичної науки. Зміст дисертації Куценко Т. відповідає спеціальності 081 Право.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Тетяни КУЦЕНКО на тему «Суддя як спеціальний суб'єкт трудового права» виконана на високому науковому та методологічному рівнях та відповідає вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, тому може бути винесена на розгляд Вченої ради Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ для розгляду питання про утворення спеціалізованої вченої ради для разового публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

**Професор кафедри
цивільно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент**

Наталія ОБУШЕНКО

«ЗАСВІДЧУЮ»

**Перший проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України
полковник поліції**

Олександр ЮНІН